

ቃለ-መጠየቅ ምስ

ደራሲ፡ ዳኒኤል ስላስ (ወዲ ኮር ባርያ)

አብርሃም ዘርአ (ወዲ-ሃለቃ)

-ክንላለዩካዶ?

ስመይ ዳኒኤል ስላስ እባሃል ሓንፊጽ እየ። ቅድሚኛ 50 ዓመት አብ አስመራ ተወለደ። ተቐማጢ ዓዲ ጥልያን ኮይነ። አብቲ ዓዲ ልዕሊ 28 ዓመታት ገይረ ኣለኹ።

-እዚ ስምካ ድኣ ከመይ ከመይዮ? ዳኒኤል ስላስ ኢልካኒሞ - ገለ ሰባት ከኣ ዳኒኤል ወዲ ኮር ባርያ ክብሉኻ ሰሚዐ።

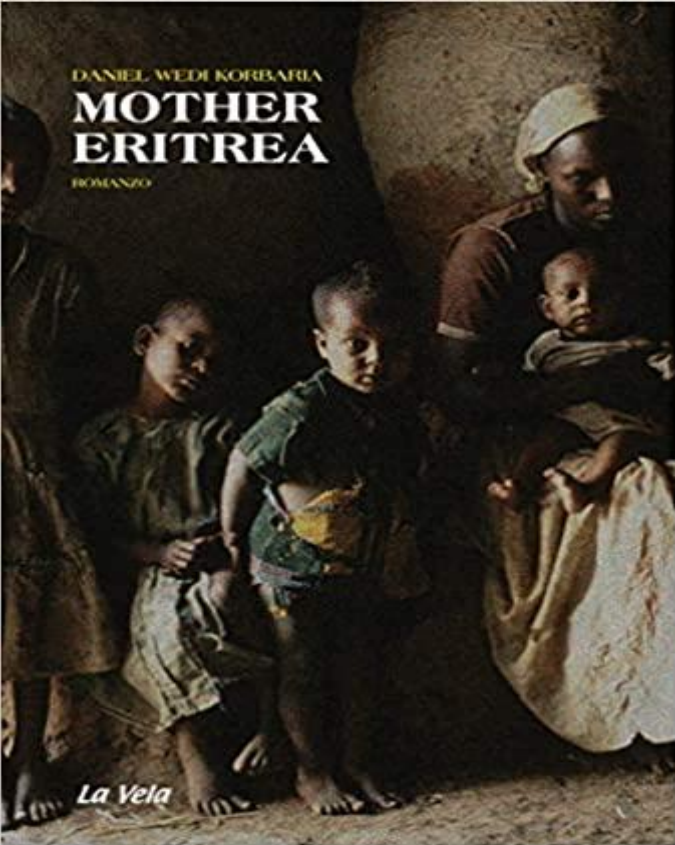
(ሰሓቕ) ጽቡቕ ኣለኻ፡ ወዲ ኮርባያ ከም ስመይ ለጊባ መጸውዒ ኮይናትኒ ዘላ ቅጽልያ። እዚ ከኣ ድሕሪ ዝተወሰነ ዓመታት አብ ሂወተይ ናይ ጽሑፍ ተመኩሮይ አብ ዘዕብዩሉ ዝነበርኩ ዝመጽአዮ። እዚ ማለት ከኣ፡ ካብቲ አብ ማሕበራዊ ሜድያ ወጺእና፡ ኣንጻር ሃገር ንዝቐንዕ ተግባራት መኸተ አብ ንገብረሉን ንጽሕፈሉን ዝነበርና እዋን ዝራዓመ መለለዩ እዩ። እንታይ ዓይነት መፍለጢ ሓዘ ክመጽእ ኣለኒ ኢሊ ዝመረጽክዎ መጸውዒ እዩ። ኮር ባርያ ዝመረጽኩሉ ምክንያት ድማ፡ ሓንቲ ካብተን ፍሉጣትን መሳጢ ዛንታ ዘለወንን ዓድታት ናይ ኤርትራያ። ብጥልያን ክትድመጽ እንከላውን ምቹእ ደሃይ ስለእትህብ፡ ንጠላይን ሌላ ክትኮነኒ ብምባል ክሓርያ ክኢለ። ብካልእ ወገን ከኣ፡ ዋላ ድኣ ኣይብጽሓያ እምበር፡ እዛ ዓዲ ናይ ዓባይይ ዓዲ ምዃና እፈልጥ እዩ። እቲ ሓቐኛ ስመይ ግን፡ ዳኒኤል ስላስዮ ዝብሃል።

- እሞ ሕጂ እንታይ ኢሊ ክጽውዓካ?

ንዓኻ ደስ ብዝበለካ፡ ብዝመረጽካዮ ክትጽውዓኒ ትክእል ኢኻ። እታ ወዲ ኮር ባርያ ግን፡ አብ ዓዲ ጥልያን ኣርማ ናተይን ናይ ሃገሪይን ኮይና ስለ ዘላ፡ ብኣኣ ክትጽውዓኒ ደስ መበለኒ። ምክንያቱ፡ ጸዓዱ ብወዲ ኮር-ባርያ ኢዮም ዝፈልጡኒ።

-ናይ ሎሚ ዕላልና ብዛዕባታ 'ማዘር እርትርያ' እትብል ሓዳስ መጽሓፍካ እዩ ክኸውን። ንኸትጽሕፋ ዝደረሸካ ቀንዲ ዕላማ እንታይ'ዩ?

'ማዘር እርትርያ' ሓንቲ ታሪኻዊት ልቢ ወለድ ዛንታ'ያ። ምስ ማሕበረ ኮም ኤርትራውያን ከም ኣቦ- መንበር ሜድያ ኣብ ዓዲ ጥልያን ኮይነ ንብዙሕ እዋን ኣብ ዝሰራሕኩሉ፡ ኩሉ ግዜ ኣንጻር ህዝብናን መንግስትናን ቀኒዑ ዝንዛሕ ወረ ንምቅላስ ተበጊሰ። ምስ ከማይ ዝአመሰሉ መሳርሕተይ ኮይነ፡ ብዘለና ፍልጠትን ዓቕምን ንምቅላስ ተጠርኒፍና ክንሰርሓሉ ጀሚርና። እዚ ቅድም ብኣምባሳድር ዘመደ ተኸለ ዝተወሰደ ስጉምቲ እዩ። ሓቀኛ ምስሊ ዓድና ንምንጽብራቕ ብተደጋጋሚ ንጽሕፍ ነይርና። ጠላይን "እዚ ፕሮፖጋንዳ እዩ" እናበሉ ብዙሕ ዘረባታት ይገብሩ ስለዝነበሩ፡ ኪኖ እዚ ክትሓስብ ኣለካ። ነዚ ንምፍዋስ ድማ፡ ካብ ቅድም ዝሓስቦ ዝነበርኩ ሓደ ሓሳብ በለጭ በለኒ። ከይትሓለልኩ ክሰርሕ ኣለኒ ብምባል፡ ብዛዕባ ኤርትራ ቅኑዕ ስእሊ ምእንቲ ከንብቡን ክረኽቡን ነዛ 'ማዘር እርትርያ' እትብል መጽሓፍ ክጽሕፋ ክኢለ።

- ትሕዝቡ'ዛ መጽሓፍ እንታይ'ዩ?

እቲ ተልዕሎ ዛዕባታት ኣብ ምንታይ ዘተኮረ'ዩ? እዛ መጽሓፍ ታሪኻዊት ልቢ-ወለድ ኖሽል ክንብላ ንኸእል ኢና። ኣብ 1974 ንጉስ ሃይለስላሴ ብስርዓት ደርግ ኣብ ዝተኣለየሉ፡ ክሳብ ግዜ ናጽነት 1991 ዘሎ እዋን እትገልጽ'ያ። ዛንታቲ ፍጻመ ኣብ ኣስመራ ኮይነ፡ ነቲ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ብደርጋውያን ዝወርድ ዝነበረ ስቓይን ሕሰምን እተዘንቲ እያ። ብሓፈሻ ግን፡ ነቲ ሽቡ ዝነበረ ሃዋህው፡ ግፍዒ፡ ህልቂት ኣብ ልዕሊ ሰላማዊ ህዝቢ፡ ራዕዲ፡ ሽቕረራ፡ ቅትለት፡ ዓመጽ፡ ምሕናቕ.... እትትርኽ እያ።

ከም ውክልና ገጸ-ባህሪ ድማ፡ ሓንቲ ኣደ ንክልተ ደቃ በይና ኰይና ንዘዕበየቶም እያ ማእከል እትገብር። ምስቲ ዝነበረ ናይ ምዕራባውያን መግዛእቲ፡ ካብ ጸዓዱ ዝወለደቶምን፡ እቲ ጸዕዳ ጠንጢንዎ ብዝኸደ ኣብ ሕማቕ ሂወት ዝወደቐት ኣደ እያ።

እዛ ኣደ ከመይ ገይራ ደቃ ሓብሒባ - ኣብ ዝብጸኡ ከም ዘብጽሓቶም እትነግር መጽሓፍ እውንያ። ብዓቢኡ ጦር ሰራዊት፡ ከም ዋናታት ናይታ ከተማ ኮይኖም፡ ካላሽን ሒዞም ኣብ ፈቐዶ ኣንጎሎን ኣብ መንበሪ ሰላማዊ ህዝቢ ኤርትራ ዘውርድዎ ዝነበሩ ግፍዕታት'ያ እትሓቁ። ብምስሊ እዛ ኣደ ድማ እየ፡ ነተን ክንደይ ሽግርን ኣደራዕን ሰንጠቕን ዝሰዓራ ኤርትራውያን ኣዴታት ክውክላ ፈቲኑ። ምክንያቱ በቲ እዋን ክንደይ ኣዴታት፡ ነቲ ጨካን መዋእል ተጻዊረን ኣብ ቃልሲ ንናብራ፡ ዓወት ምጉንጻፊን ስለ ዝመሰጠኒ እየ ብውክልና እዞም ሰለስተ ገጸ ባህሪ ክጽሕፋ ዝኸኣልኩ። ብዓቢኡ ግን፡ እዛ መጽሓፍ ብትዕዝብቲ ቁልዓ ኣያ እትትረኽ። ምክንያቱ፡ ትዕዝብቲ ህጻን ስለ ዘይሃስሰን፡ ሓንቲ ከየትረፈ ንዝረኣዮ ስለዝነግርን። ስለዚ እየ ድማ ኣብ ልዕሊ ኤርትራውያን ዝካየድ ዝነበረ ሕሰምን ኣደራዕን፡ ኣብ ውሽጢ 17 ዓመት ዕድመ መግዛእቲ እዚ ህጻን፡ መሰረት ብምግባር ክትርኻ መሪጸ። ነዛ ሕቶ ንምጥቕላል ብሓፈሻ ግን፡ እዛ መጽሓፍ፡ ኣብቲ እዋንቲ በይነን ንዝተረፈ ውጹዓት ኤትራውያን ደቁ-ኣንስትዮ፡ ማለት ሰብኡተን ክጋደሉ ናብ በረኻ ዝወጽኡ፡ ብጦር ሰራዊት ተኸቢቦን ደቀን ከይቅተልዎን ብኣኣም ክሓሰባ፡ ክጭነቻ፡ ክዕብያን፡ ከምህራን ዘሕልፍኦ ዝነበራ ከርፋሕ ሂወት ዘማእከለት እያ ክብል እኽእል።

- እዛ መጽሓፍ ኣበይን መዓስን ኢኻ ኣሕቲምካያ?

ንክትጽሕፋኻ ክንደይ ዝኸውን ግዜ ወሲዱልካ? እዛ መጽሓፍ ኣብ ዓዲ ጥልያን፡ ኣብ ከተማ ሺያረጅ'ያ ተሓቲማ። ካብ ላቩላ ዝብሃል ቤት ማሕተም ብዝቐረበለይ ዕድመ ድማ ከሕትማ ክኢለ። መጽሓፍ ምጽሓፍ ከቢድ እየ፡ እሞ ከኣ ሓደ ቁም-ነገር ዘለዎ ዓቢ መጽሓፍ ከተበርክት። በዚ ኮይኑ በቲ ግን፡ ንክጽሕፋ ልዕሊ ክልተ ዓመት ዝኸውንስ ወሲዳትለይ እያ።

- ስለ ምንታይ እያ ብቋንቋ ጥልያንያ ተጻሒፋ?

ኣብ ሂወተይ ካብተን ዝፈልጠን ቋንቋታት፡ ቋንቋ ጥልያን እታ ራብዓይቲ ዝተማሃርኩዎ ቋንቋ እያ። ዳርጋ እቲ ዝበዝሐ ዕድመይ ብስደት ኣብ ዓዲ ጣልያን ዘሕለፍክዎ ስለዝኾነ ድማ፡ ጽቡቕ ኣፍልጦ ናይቲ ቋንቋ ኣሎኒ። ከምኡውን ብዙሕ ግዜ መጽናዕቲ ገይረሉየ። ምስቲ መዓልታዊ ዝሃረበሉ ቋንቋ ስለዝኾነ፡ ከይተረጎኣኒ እቲ ቀዳማይ ቋንቋይ ኮይኑ። በዚ ቋንቋዚ ከሕትማ ዝደፋፍኣኒ ምክንያት ድማ ኣሎ። ንጸዓዱ ሕብረተ-ሰብ ብፍላይ ከኣ ንጠላይን፡ ነቲ ብዛዕባ ኤርትራ ክድውንዎ ዝሓሰቡ ዘይፈልጥዎ ታሪኽ፡ ቅኑዕ ምስሉ ንምንጽብራቕ ዝደረሰኩዎ እያ። ነቲ ብመራኸቢ ዜናኦም ተጻልዮም ዘመሓላልፍ ዎን ፡ ዘውርይዎን ግጉይ ሓበሬታ፡ ነቲ ሓቂ ንምንጋር ዘበገስክዎ ዓቢ ዕላማ እየ። ስለዚ እየ በቲ ዝርዳኦም ቋንቋ፡ ብዛዕባ ቅኑዕ መስመርን ሃብታም ታሪኽን ህዝቢ ኤርትራ ከፋልጥ ብቻላቶም ክጽሕፍ መሪጸ።

- ኣርእስቲ መጽሓፍካ 'ማዘር እርትርያ' እያ ትብል - ብኸመይ ኢኻ መሪጽካያ?

ኤርትራዊት አደ ምልክት ጸዕርን ጽንዓትን፡ መኸተን ተጻዋርነትን፡ ምልክት ሓይልን ዓወትን እያ፡፡ አብዛ መጽሓፍ ተጠቐሱ ከም ዘሎ፡ አብ ግዜ መግዛእቲ ምስ ጸር ናብራን ሕሰምን ተመሓዘያ ዘሕለፈቶ እዋናት ቀለል ዛንታ ብዘይ ምጻኑ፡ ክብራን ሓይላን ክገልጽ ዝመረጽክዎ ኣርእስቲ እዩ። ከም ሕጊ አብ ወጻኢ ሃገር፡ ገበር ስእልን ኣርእስቲ መጽሓፍን እጃም ናይቶም ዘሕትሙልካ ዘለው ትካል'ዩ፡፡ ደራሲ ዘይኮነስ ባዕሎም እዮም ዝውስንዎ። ከም ውጽኢቱ ድማ፡ ቤት ማሕተም ሳቪላ፡ ነዛ አብ ገበር ንዕዘባ ዘሎና ሓቀኛ ስእሊ ኤርትራዊት አደ ምስ ደቃ ባዕሎም ኢዮም ዓዲጎማ። ናቶም መሰል ድርሰት'ውን ኣለዎም። አብ ኣርእስቲ ግን፡ ካልእ ተሓሲቡ'ኳ እንተነበረ፡ እቲ ቤት ማሕተም እዛ ናትካ ትበልጽ ብምባል፡ ብኣ ከጠምቕዎ ክኢሎም። ብሓቂ ከኣ፡ ሰብ ፈትዮዎ ብልጽቲ ኣርእስቲ ዝኾነትለይ ይመስለኒ፡፡ - ዕለተ ጽምብል'ዛ መጽሓፍ ኣበይን መዓስን ነይሩ? አብ ወርሒ ሚያዝያ 2018 እያ ተሓቲማ። ብድሕሪ'ዚ አብ ወርሒ ሰነ፡ አብ ከተማ ሮማ ኡብተር አብ ዝተባህለ ዓበይቲ ዝማሃሩሉ ዩኒቨርስቲ ተመሪቓ፡፡

- እዛ መጽሓፍ ምስ ተሓትመት ካብ ጸዓዱ ይኹኑ፡ ኤርትራውያን ኣንቡብቲ ዝመጽኡካ ግብረ-መልሲ ከመይ ነይሩ?

ሓቂ ዘረባ ዘይተጸበኹዎ ግብረ መልሲ እዩ መጸኡኒ። ኢጣልያዊያን ብፍላይ ተገሪሞም እዮም። አብ ኤርትራ ከምዚ ዓይነት ታሪኽ ነይሩ ድዩ? ከምዚ ዓይነት ግፍዕን ህልቂትን ኣጋጢሙን ተፈጸሙን ድዩ? ከምዚ የሕልፍኩም ዲኹም....እናበሉ ብዙሕ ሕቶታት ከለዓዕሉ ጀሚሮም። እቲ ምንታይ፡ ካልኣይ ኩናት ዓለም ተዛዚሙ ኢጣልያዊያን ካብ ኤርትራ ጠቕሊሎም ምስ ወጽኡ፡ ዝፈልጥዎ ሓበሬታ የብሎምን። ብፍላይ እቶም አብ ግዜ ፈደራሽን ተሪፎም ዝነበሩ ወንጌቲ ዓበይቲ ትካላት ዝኹኑ ኢጣልያዊያን፡ ብሸፋቱ ወተሃደራት ሃይለስላሴ ክቕተሉን ክህደኑን ምስ ጀመሩ ርዲዶም ዓዶም ስለዝኾዱ፡ ብድሕሪኡ ብዛዕባ ህዝቢ ኤርትራ ጭራሽ ዝፈልጥዎ ታሪኽ የብሎምን። ተረሲዕና ኢና። እዚ ኩሉ ዓመታት ኢትዮጵያዊ መግዛእቲ፡ አብ መራኽቢ ብዙሃኖም 'ኤርትራ' እትብል ቃል ኣይትወጽእን ነይራ። ሳሕቲ፡ ብዘይካ ሓደ ክልተ ብሱዓን ኣቢሎም ናብ ቃልሲ ሰውራ ኤርትራ ዝኾዱ ዝነበሩ ኢጣልያዊያን ጋዜጠኛታት፡ ብዛዕባቲ ዝካየድ ዝነበረ ሰውራ አብ ጋዜጣታት ዝጸሓፍዎ እንተዘይኮይኑ፡ ዋላ ሓደ ኣይነበረን። ስለዚ ህዝቢ ጥልያን አብ ኤርትራ ኩናት ከም ዝነበረ ድኣምበር፡ እንታይ ተገይሩ ዋላ ሓንቲ ኣፍልጦ ኣይነበሮን። እዚኣ ከኣ ክትሰማዓኒ ስል ዝጀምረት'የ ነዛ ታሪኻዊት መጽሓፍ ከዓልዎ ክኢለ። ብድሕሪ'ዛ መጽሓፍ ምውጽኣ ብዙሓት ኢጣልያውያን ከተሓሳስቦም፡ ከጨንቆምን ከጣዕሶምን ጀሚሩ። ብኻ ኣቐዲምና ፈሊጥናዮ ዝብል ርእይቶታት ድማ ባዘሐ። ከም ኣብነት ሳልቫቶሪ ሞሪኖ ሓደ ካብ ጸለውትን ውሩያት ተዋሳእቲ ዓዲ ጥልያንን እዩ። ብሰንኪ መግዛእቲ ደርጊ ቅድሚ 40 ዓመት ወዲ 14 ዓመት እንከሎ፡ ካብ ኤርትራ ምስ ኣቦኡ ዝወጽኦ ሓንፈጽ እዩ። ንሱ አብ መምረቕታዛ መጽሓፍ "እዛ መጽሓፍ ብሓቂ ስምዒተይ ተንኪፋትኒ፡ ዓቢ ጽልዎ'ውን የሕዲራትለይ፡ ሕጂ ብቕልጡፍ ናብ ኤርትራ ክምለስ እየ" ክብል'ዩ አብ ቅድሚ እቶም ጸዓዱ ተዛሪቡ። ብዙሓት ኤርትራውያን ኣዴታት እንተኾናውን፡ ነታ አብ ገበር'ቲ መጽሓፍ ዘላ ስእሊ ኣደ ምስ ደቃ ተዓዚበን ይሓዘና። ሂወት ስድራኣን ስለ እተዘኻኸረን ድማ፡ "ብኻ ነዛ መጽሓፍ ኣቐዲምና ኣንቢብናያ፡ ዘይንፈልጦ ታሪኽ ኣዴታትና ጽቡቕ ገይሩ ምተረድኣና ነይሩ፡ ስደት ሃስዩና" እናበላ ክጣግሳ እየን ዝሰምዓ። ብፍላይ ነታ ሂወት ኤርትራዊት አደ እተዛኻኸር ስእልን ዛንታን

ደጋጊመን ምስ ርኢያ ይቕንዘዋ። ብተወሳኝ ብዙሓት ናይ ዩኒቨርሲታት ፕሮፌሰራት መምህራን እውን አንቢቦምዎ አለው። አብ ዓዲ ጥልያን አገደስቲ ዝበሃሉ ዓበይቲ መጽሓፍቲ ከም መምህሪ ይሕረዩ እዮም። ብቋንቋ ጥልያን 'ሮማንዞ ዲፎርማትሴኖ' ንመወከሲ ዝኸውን መጽሓፍ እዩ። ብአጻሓሕፍቲ ይኹን ብታሪኻዊ ትሕዝቶአ ስለዝተመሰጠ፡ አብ'ቲ ቤት ትምህርቲ ንተማሃሮ ከም መወከሲ ክጥቀሙላ ርእይቶ ሂሮምኒ አለው። ብዘይካኸ "ኢጅኻ በርትሶ" ዝብል ቃላት እውን ምሉእ እዩ።

- ካብ ውሽጢ ሃገርን ወጻኝን ዝጸለውኻ ጸሓፍቲ አለውዶ?

ብርግጽ አለው። ካብ ዘንብብክዎ መጽሓፍቲ፡ አብ ቅድን አጻሓሕፍቲ ናይ ገብርኤል ጋርስያ ማርክስ ደስ ይብለኒ። ሓደ ካብ'ቶም ጽሑፋቶም ብተዳጋጋሚ ዘንብብክዎ ዓበይትን ፍሉጣትን ጸሓፍቲ እዩ። ንዓለምና ብሉጻት መጽሓፍቲ ዘበርከተ እዩ። ዓንቀጽ ምጽሓፍ ካብ ዝጅምር ንድሓር ከምኡ ክኸውን አለኒ ዝበልኩሉ እዋናት ነይሩ እዩ። ሕጂ ብሂወት የለን ሓሊፉዮ። ካብ ውሽጢ ሃገር ከኣ፡ ንደራሲ አለምሰገድ ተስፋይ የድንቕ። አብ ልቢ ዝተርፍ ጽሑፋት ዘለዎ ደራሲ እዩ። ካልኣት ንፋዓትን ዓበይትን ጸሓፍቲ እውን አይረሳዕኩን።

ሓዓስ ኤርትራ